

140 CAP. IV. DE ADMINICULIS JURIS ECCLESIAST.

Apostolorum labores, resque ab eis gestas, et Ecclesiae constitutionem, mandataque ab ipso Christo, sive ab Apostolis eidem Ecclesiae datas docuerunt, quorum libri ad canonem divinarum Scripturarum in primis pertinent. Nemo autem extitit, qui priorum trium saeculorum historiam scribebat, fragmenta tantum habemus; nihilominus quae Ecclesia toto eo tempore docuit, decrevit, constituit, et gessit, quaeque vel adversa vel prospera experta est, ea omnia ex SS. Ignatii, Polycarpi, Dionysii Alexandrini, aliorumque Episcoporum epistolis, ex Apologiis quae pro defensione religionis et christiani populi editae fuerunt, aliisque monumentis antiquitatis facile colligi et cognosci potuerunt. At saeculo quarto et deinceps multi Scriptores extiterunt, qui historiam Ecclesiasticam litteris consignarunt. Cunctos autem longe multumque superavit Cardinalis Caesar Baronius Annalium Ecclesiasticarum parens merito appellatus. Ejus opus prosequuti sunt Odoricus Ragnaldus, Abrahamus Bzorius, Henricus Spondanus, et Jacobus de Laderchio. Praeterea in adornanda historia Ecclesiastica insignem operam posuerunt Natalis Alexander, Antonius Fleury, Hyacinthus Amat Graveson, Josephus Augustinus Orsi, aliquae plures, quos longum esset et non necessarium commemorare.

Jam vero de fide Historicis adhibenda sic habetote. Praeter Scriptores Sacros, quibus certam ac divinam fidem adjungere debemus, caeteri omnes Historicci et falli et fallere possunt. Ex quo consequitur, nos non debere sicuti spongias, quae qualiscumque liquores imbibunt, narrationes omnes historicas sine ullo delectu excipere, eisque fidem habere; sed videntur, an historicus sit scientia et probitate praeditus, num id scire potuerit quod narrat; scire autem per se potuit, si coaevus et domesticus fuerit; at vero si ab aliis didicit, fide

§ LXV. DE SUBSIDIIS LITTERARIIS.

141

dignus erit quatenus narrationes suas a certis monumentis hauserit. Verumtamen hac de re regulae critices ante oculos habendae sunt, de quibus vide Mabillonum de studiis monasticis part. 2 cap. 8, Honorati a Sancta Maria animadversiones in regulas et usum criticae, Melchiorem Canum de locis theolog. lib. 2 cap. 6.

§ 65.

DE SUBSIDIIS LITTERARIIS.

Libri de Jure Canonico a doctis et catholicis viris conscripti magno nobis sunt adjumento ad Ecclesiasticam Jurisprudentialm perdiscendam. Neque librorum hujusmodi copia desideratur, quin potius (ut vulgo dicitur) « inopes nos copia facit. » Namque Joannes Douyat *Praenotionum Canonicarum lib. 4* auctores novem et viginti enumerat, qui in decretum et Decretales glossas, ut aiunt, sive verborum parum usitatorum interpretationes fecerunt, itemque Auctores centum et quatuor, qui non modo verba Decreti et Decretalium, sed universi Juris Canonici leges ipsas interpretati sunt, distincte recenset, adjuncto etiam de singulorum vita et scriptis brevi Commentario. Extiterunt praeterea alii praestantes viri, qui acri ingenio Jus Canonicum illustrarunt, videlicet Enricus Pirrhing, Franciscus Schmier, Franciscus Schmalzgrueber, Anacletus Reinffenstuel, Vitus Pichler, Lodovicus Engel, Theodorus Rupprecht, Emmanuel Gonzales, Innocentius Cironius, Remigius Mascat cum additionibus Ubaldi Giraldi, aliquae plurimi. Qui quidem omnes quanquam in explanandas Decretales, ubi de Jure privato potissimum agitur, omni stu-

dio et diligentia incubuerint, data tamen occasione in pertractandis etiam quaestionibus Juris publici Ecclesiastici admodum scite et erudite versati sunt.

Cum vero Jus publicum ecclesiasticum seorsum a privato tractari coeptum esset, plurimi Auctores ad illud illustrandum dederunt operam. Sed eorum alii Praenotiones sive Prolegomena, quae ad Jus publicum ecclesiasticum rite percipendum viam sternunt, in lucem ediderunt. Cujus generis sunt praedictae « Praenotiones Canonicae » Joannis Doujat Lipsiae 1779. Jacobi Antonii Zallinger « Institutionum Juris Ecclesiastici publici et privati Liber subsidiarius, qui est Isagogicus, et principia et fontes Juris Ecclesiastici exhibit » Augustae Vindelicorum, 1784. Joannes Ant. a Rieger. « Prolegomena ad Jus Ecclesiasticum » Augustae Vindelicorum, 1764.

Aliis vero placuit Institutiones Juris publici ecclesiastici conscribere, in quibus praecipua ejusdem Juris capita distinte et ordinate exponunt atque explicant. Huc spectant Joannis Devoti « Institutiones Canonicae, » et Vincentii Lupoli « Praelectiones Juris Ecclesiastici, » in quibus Jus privatum Ecclesiasticum cum praecipuis Juris publici quaestionibus mire conjungunt, deisque doctissime disserunt; « Institutiones » Maurii de Schenkel adnotationibus auctae a Scheill, Landshuti 1830, in quibus nec analysis accurata, nec eruditio, nec ordo desideratur, sed nonnulla reperies quae non probabis, nonnulla vero prorsus improbabis, quippe quae Febronianis erroribus infectae sunt. « Specimen elementare Juris publici ecclesiastici » plane catholicum editum est Lucani 1844; « Manuale Juris Ecclesiastici » Ferdinandi Walter. Pisis 1846, opus multa laude dignum, sed dolendum quod nunnulis maculis aspergatur. Hic autem commemo-

rare possemus Roberti Curalt « genuina totius Jurisprudentiae sacrae capita » Viennae 1781; Xaverii Gmeiri « Institutiones Juris Ecclesiastici publici » Viennae 1782; Georgii Sigismundi Lakics « Institutiones Juris ecclesiastici » Budae 1776; P. Philiberti Obernetter « Institutiones Juris ecclesiastici » Constantiae 1782. Sed istas multasque alias Juris publici Ecclesiastici Institutiones praetermittimus, eo quod plurimis erroribus refertae sunt.

Atque hic facere non possumus quin adolescentes moneamus, ne antequam orthodoxa Juris Ecclesiastici principia bene praevisa diligenterque explorata habeant, in studio disciplinarum canonicarum cuilibet auctori sine delectu et consilio dent operam. Exsisterunt enim superiori praesertim saeculo plures Canonistae, qui tantum abest ut Sacras Litteras, Divinas et Apostolicas traditiones, doctrinam Ecclesiae, aliquosque purissimos fontes consecarentur, ut potius loca Sacrae Scripturae si qua proferunt artificiosis et mendacibus interpretationibus corrumpant, quaedam principia a Jure publico et majestatico deprompta Ecclesiae totiusque venerandae antiquitatis auctoritati preferant, atque eo spectant ut sacrum Imperium in Apostolos eorumque Successores ab ipso Christo collatum ad conditionem cuiusdam humanae institutionis deprimant. Inter quos in primis notandus est Justinus Febronius in suo opere.

Sed ad propositum redeamus. Praeter Prolegomena et Institutiones, de quibus diximus, alii denique tractatus seu libros de quibusdam Juris Ecclesiastici publici quaestionibus sive partibus evulgarunt. Sunt autem P. Antonius Bianchi « de potestate et politia Ecclesiae » Romae 1751; Canonicus Pey « de auctoritate utriusque potestatis » opus italice reditum a cl. viro Caesare Brancadoro, et adnotationibus au-

144 CAP. IV. DE ADMINICULIS JURIS ECCLESIAST.

ctum Fulginae 1788; Francisci Antonii Zaccharia « Antifebronius, » Pisauri 1767, et « Antifebronius vindicatus » Cesenae 1771; « Febronius abbreviatus cum notis adversus Neothericos Theologos et Canonistas » quod opus incerti auctoris ex omnibus qui contra novam Febronii doctrinam eruditæ scripserunt jure et merito laudandum.

Sed haec satis sint. De ratione vero et ordine quo studiis utriusque Juris danda est opera, habemus inter Opuscula Joann. Adami L. B. de Ickstatt Opusc. I « de studio Juris ordine atque methodo scientifica instituendo » Ingolstadii et Augustae Vindelicorum 1747; et eruditissimi Juris canonici Interpretis Francisci Florens Dissertationem « de recta Juris Canonici discendi ratione. »

INSTITUTIONUM

JURIS PUBLICI ECCLESIASTICI

PARS ALTERA.